

ขอขอบพระคุณ ส.ส. จังหวัดนครปฐม

คุณชาญชัย ปทุมารักษ์

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

คุณเชื้อม เรืองรอง

อดีต ส.ส. นครปฐม

ส.จ. มานพ งามัญญุตม

คำนำ

“เกาะแรต” คือชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ใน ต. บางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่สองฝั่งของทางสาย นครปฐม-บางเลน-ลาดหลุมแก้ว ห่างจากตัวเมืองนครปฐมไปทางทิศเหนือประมาณ ๓๐ ก.ม. คนที่นี่เป็นคนไทยเชื้อสาย “โชน” ที่เดินทางมาจากอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อ ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมา

ปัจจุบันชาวบ้าน ๒๖๐ ครอบครัว เป็นชาวไทยโชน ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้มากพอสมควร ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมสมัยปัจจุบันจะมีผลทำให้บรรดาคนรุ่นหนุ่มสาว ต้องทำตามความนิยมของสังคมยุคใหม่ เป็นส่วนมากก็ตาม บรรดาผู้ใหญ่ที่นี่ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบโชนดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่นตลอดมา ยิ่งในปัจจุบันหมู่บ้าน “โชนเกาะแรต” กำลังเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น ทำให้หน่วยราชการต่างๆ หันมาสนใจ ให้การสนับสนุน พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ส่งเข้าประกวดจนได้รับรางวัลทั้งระดับอำเภอและระดับจังหวัด ทั้งสองรางวัลในปี ๓๐ ทำให้ชาวบ้านที่ตระหนักในความเป็น “โชน” ของเขายิ่งขึ้นกว่าเดิม พยายาม

รักษาวัดนธรรมและประเพณีดั้งเดิมไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม
ควบคู่กันไปกับการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพแผนใหม่
อย่างนักอนุรักษ์และนักพัฒนาควบคู่กันไปอย่างน่ายกย่อง ทั้งนี้
เพื่อความอยู่ดีมีสุขของชาวไทย และชาติไทยเป็นสำคัญ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม วิทยาลัยครูนครปฐม ได้
เข้ามาศึกษาหมู่บ้านนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๕๒๗ ได้รวบรวมข้อมูลทางด้าน
ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นหนังสือชื่อ “วัฒนธรรมไทยโช่ง หมู่
บ้านเกาะแรต” ไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่และบันทึกไว้
เป็นหลักฐานทางด้านการศึกษาของอนุชนรุ่นหลังในอนาคต

เอกสาร “ไทยโช่ง บ้านเกาะแรต” นี้ เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษานี้สำหรับประกอบนิทรรศการในงานเที่ยวเมืองไทย
ณ สวนอัมพร กรุงเทพฯ ธันวาคม ๓๐ และเพื่อเผยแพร่วัฒน
ธรรมอันน่าสนใจนี้ไปทั่วประเทศ

นุกูล ชมภูนิช

หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๐

ความเป็นมาของไทยโซ่ง

ถิ่นฐานเดิม อยู่ที่สิบสองจุไทย หรือเมืองแดง ซึ่งอยู่ตอนเหนือของประเทศไทย และติดต่อกับชายแดนประเทศจีน และที่มณฑลยูนนาน กวางสี และตังเกี๋ยตอนใต้ ชนเหล่านี้เรียกตนเองว่า ผู้ไทย หรือไทยดำ

การอพยพมาสู่ประเทศไทย ในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว(ร. ๓) มีอำนาจอธิปไตยเหนือเมืองแดง จึงให้เจ้าพระยาธรรมาเป็นแม่ทัพไปจัดราชการที่เมืองแดง ต่อมาท่านแม่ทัพได้นำเอาพวกไทยดำในเมืองแดงและเมืองสิบสองจุไทยมาพร้อมทั้งกองทัพเป็นจำนวนมาก แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่ที่เมืองเพชรบุรี จากนั้นได้สืบเชื้อสายวงศ์ตระกูลที่นั่นจนถึงปัจจุบันนี้

ชาวไทยโซ่งหมู่บ้านเกาะแรต ต. บางปลา อ. บางเลน จ. นครปฐม เป็นชาวไทยโซ่งที่ย้ายมาจากหมู่บ้านหนองปรัง อ. เขาย้อย จ. เพชรบุรี มีนายทรัพย์เป็นหัวหน้า ได้จับจองที่ดิน ซึ่งเป็นป่าบริเวณหมู่บ้านเกาะแรตปัจจุบัน มีคลองบางปลาไหล ผ่านไปสู่แม่น้ำท่าจีน เป็นที่อุดมสมบูรณ์เต็ม ไปด้วยป่าไม้และ

สัตว์นานาชนิด เหมาะแก่การเพาะปลูก เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีเศษ
 รัตนสมัยรัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ ให้มีการตั้งนามสกุลขึ้น คนใน
 หมู่บ้านนั้นจึงใช้คำว่าเพชรนำหน้าชื่อนามสกุล เพราะย้ายมาจาก
 เมืองเพชรบุรี เช่น นายทอน เพชรรุณ, นายเพียง เพชรแตง,
 นายแอ เพชรยวน

อาชีพ

อาชีพ ส่วนใหญ่คือการทำนาเป็นหลัก ทุกบ้านจะมียุ้งข้าวซึ่ง
 สร้างไว้ต่างหากใกล้ๆ บ้าน แลถือว่าข้าวเป็นสิ่งที่ต้องยกย่องเทิด
 ทูน เพราะมีบุญคุณกับชีวิตความเป็นอยู่ของเขา จะสร้างยุ้งข้าว
 ให้มีพื้นสูงกว่าพื้นเรือนที่อาศัยและจะไม่ใช้ไม้สร้างยุ้งข้าวที่รอแล้ว
 ไปสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยเด็ดขาด จะสร้างเครื่องใช้ในการ
 ทำนาทุกอย่างด้วยมือโดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ไม้ ทราย
 ลัว (พร้าว) เเกวียน

หัตถกรรม

ชาวไทยช่างแกะเรตในอศิต จะสร้างสิ่งของเครื่องใช้ด้วย
 ตนเองทุกอย่าง โดยไม่ต้องซื้อจากที่อื่น เช่น
 งาม สำหรับสวมศีรษะกันแดดฝน (ไม้ไผ่สาน)

กะเหล็บ	ใส่ข้าวของสำหรับเดินทางและ ในพิธีแต่งงาน	(ไม้ไผ่สาน)
โซ่	ภาชนะใส่เครื่องเย็บปักถักร้อย ของสตรี	(ไม้ไผ่สาน)
ช่าหลอด	ภาชนะใส่หลอดค้ายสำหรับทอผ้า	(ไม้ไผ่สาน)
ปานผื่อน	ภาชนะสำหรับใส่ของเช่นผี	(ไม้ไผ่สาน)
ทาบแข่ง	กระจาดมีฝาครอบใส่ของทาบไป	(ไม้ไผ่สาน)
เทาข้าว	ถาดขูดด้วยไม้สำหรับผึ่งข้าวเหนียวหนึ่ง	(ไม้ไผ่สาน)
แอ็บข้าว	ภาชนะใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง	(ไม้ไผ่สาน)
ไผ่หนึ่ง	ภาชนะสำหรับนั่งข้าวเหนียว	(ขูดจากต้นไม้)
ขันมะ	สำหรับใส่หมากพลู เยียนหมาก ต่อด้วยไม้กระดาน	
เครื่องทอผ้า	สำหรับทอผ้า	
และเครื่องมือในการจับปลาน้ำจืดทุกชนิด	ตลอดจนเสื่อผ้าที่ทอ	
ด้วยมือทั้งสิ้น	ซึ่งเป็นแบบโดยเฉพาะไม่เหมือนชนเผ่าใด	

การปกครองและสังคม

การปกครองและสังคม หมู่บ้านเกาะแรตประกอบด้วยบ้านเรือน ๒๖๐ กว่าครอบครัว คือหมู่ ๑๑ และหมู่ ๑๒ ของ ต. บางปลา อ. บางเลน จ. นครปฐม มีประชาชนรวมกันทั้งสองหมู่บ้านประมาณ

๑,๕๐๐ คน ชาวบ้านเกาะแรตในอดีตเป็นที่เลื่องลือกันว่ามีความรัก
 งาน ขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน ดังมีความเชื่อในลัทธิเดิม
 คือ เรื่องผี และขวัญ โดยเฉพาะผีเรือน ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของตน
 จะมีการเซ่นไหว้เกือบทุกปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณ
 มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เรียกว่า “เอาแรง” และ “ใช้แรง”
 ในการประกอบอาชีพทำนา เป็นสิ่งที่กระทำกันตามปกติและถ้าเกิด
 มีการตายกันขึ้นในหมู่บ้าน ทุกคนจะถือว่าเป็นงานที่จะต้องไปร่วม
 อย่างไม่มีบิดพริ้ว โดยถือเป็นหน้าที่ของทุกบ้าน มีกองทุนสำหรับ
 สงเคราะห์งานศพโดยเฉพาะ โดยทุกบ้านจะต้องจ่ายเงินบ้านละ ๕๐
 บาท เท่าๆ กัน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านรวบรวมเก็บฝากธนาคารไว้ และ
 จะเบิกมาให้เจ้าภาพศพทันที จากนั้นชาวบ้านจะนำเงินบ้านละ ๕๐
 บาทมามอบให้ผู้ใหญ่บ้านอย่างเดิม วิธีนี้นับว่าช่วยให้ประหยัดและ
 สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านได้ดียิ่ง นอกจากนี้ยังมีการจัดหมู่บ้าน
 ให้ทันสมัย เช่น มีซอยถึง ๑๔ ซอย และมีไฟฟ้าและน้ำประปา
 จากบ่อบาดาลในหมู่บ้านให้ใช้ด้วย

ปี ๒๕๓๐ หมู่บ้านเกาะแรตเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม
 แผ่นดินทอง ระดับอำเภอและระดับจังหวัด

ที่เรียกชื่อว่า “ไซ่ง”

ที่เรียกชื่อว่า ลาวไซ่ง หรือลาวซ่ง นั้น ได้แก่คำที่ใช้เรียก
ผู้ไทยดำ ที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี (ที่อยู่ตอนนั้นก็เรียกว่า
ไทยดำ) ที่เรียกว่าลาว คงเป็นเพราะเรียกให้ผสมกลมกลืนเข้ากับ
คนท้องถิ่นที่มีอยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นจึงเรียกผู้ไทยดำที่เข้ามาอยู่ใหม่
นี้ว่า ลาวดำ หรือลาวซ่งดำ แทนที่จะเรียกว่า ไทยดำ หรือไทย
ทรงดำ ตามที่เคยเรียกชื่อกันมา

ที่เรียกว่า “ลาวซ่งดำ” นั้นคงเป็นเพราะไทยดำเหล่านี้
นิยมนุ่งห่มด้วยเสื่อผ้าสีดำ แต่ความจริงแล้วผู้ไทยเหล่านี้มีผิวขาว
คล้ายคนจีน คำว่า ซ่ง หรือ ส้วง นี้แปลว่า กางเกง จึงเรียก
คนเหล่านี้ตามเครื่องนุ่งห่มที่ใช้ซึ่งมีสีดำว่า ลาวซ่งดำ ต่อมาคำว่า
ดำ หายไปจึงเหลือแต่คำว่า ไซ่ง จึงเรียกว่า ลาวไซ่ง หรือ
ไทยไซ่ง ดังกล่าวแล้ว

ในหนังสือสารานุกรมไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า
“ไซ่ง” ไว้ดังนี้

“ไซ่ง” เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อคนไทยสาขาหนึ่งที่มีภูมิลำเนา
อยู่ในท้องที่บางส่วนของจังหวัดเพชรบุรี คำว่า ไซ่ง เพี้ยนมาจาก
คำว่า ช้วง ส้วง หรือ ทรง ซึ่งแปลว่า กางเกง บางครั้งเรียกว่า
ลาวทรงดำ หรือไทยทรงดำ คำว่าดำในที่นี้หมายถึงเครื่องแต่งกาย
เพราะคนพวกนี้ชอบใช้สีดำ

พระบริหารเทพธานีกล่าวไว้ในหนังสือพงศาวดารชาติไทย
ตอนหนึ่งว่า

“ผู้ไทยคำ ที่เรียกกันแถวเมืองเพชรบุรี และราชบุรี ว่า
ลาวโซ่ง คำว่า โซ่ง แปลว่า กางเกง ดังนั้นผู้ไทยคำ ก็คือลาว
โซ่งคำ เพราะชอบนุ่งกางเกงดำ”

หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องค้นคว้าชนชาติ
ไทยตอนหนึ่งว่า

“ที่เรียกว่าไทยคำ เพราะชอบนุ่งผ้าด้วยสีน้ำเงินแก่ ซึ่ง
เป็นสีประจำชาติไทยมาแต่โบราณ”

และกล่าวไว้อีกตอนหนึ่งว่า

“ไทยคำเป็นเชื้อสายชนชาติไทยสาขาใหญ่สาขาหนึ่ง และ
เรียกผู้ไทยสาขานี้ว่า เป็นชนชาติไทยเดิมหรือไทยโบราณ”

พระเทพวเวทีเจ้าคณะภาค (วัดไร่ขิง อ. สามพราน
จ. นครปฐม) ให้ความเห็นว่า คำว่า “โซ่ง” น่าจะมาจากคำว่า
“ซ้อง” ซึ่งเป็นชื่อของชนชาติหนึ่งที่อยู่ตอนใต้ของประเทศจีน

ชีวิต-ประเพณี-วัฒนธรรม

อาชีพ อาชีพที่สำคัญและอาชีพหลักของไทยโซ่งตั้งแต่
อดีตถึงปัจจุบันได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ อาชีพรองมา

ได้แก่ การเลี้ยงไหม ทอผ้า จักสาน ตักไม้ ล่าสัตว์ เป็นต้น
งานหลักของผู้ชายคือ การทำนา ส่วนงานจักสาน ล่าสัตว์หรืออื่นๆ
ก็ไม่ได้ทำเป็นประจำทุกวัน สำหรับผู้หญิงต้องช่วยทำนา ทำไร่
และทำงานบ้าน เช่น ทอผ้า ตำข้าว เลี้ยงไหม ทำครีว ทำความ
สะอาดบ้าน เป็นต้น

การแต่งกาย ผู้ชายนุ่งกางเกงสีคำชาแคบ เรียกว่า
ช่วงก้อมบางครั้งก็สวมเสื้อยาวสีคำ เรียกว่า เสื้อสี สวมใส่ไปใน
งานพิธีต่างๆ เช่น เสนเรื่อน แต่งงาน และเล่นคอน เป็นต้น
สำหรับผู้หญิงนุ่งผ้าถุงพื้นสีคำ มีสีขาวสลับเป็นทางยาว เรียกว่า
ซิ่นลาว ประกอบด้วยผ้า ๓ ชั้น คือ หัวซิ่น ตัวซิ่น (ตอนที่
มีสีขาวสลับเป็นทางยาว) และตีนซิ่น ส่วนเสื้อสีคำแขนยาวทรง
กระบอกรัดรูป ติดกระดุมเงินถี่ราว ๑๐-๑๒ เม็ด ทรงผมนิยม
ไว้ผมยาว แล้วบนเกล้าตั้งไว้บนศีรษะ ถ้าเป็นหญิงแต่งงานแล้ว
บนเกล้าก็ลดต่ำลงมาไว้ทางด้านหลัง

บางครั้งก็ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ผ้าแถบยาวเป็นสีต่างๆ กาคอก
(ข้างนม) เรียกว่าผ้าเปี้ยว ปล่อยให้ชายยาวลงมา ลักษณะคล้าย
กับผ้าสไบเฉียงแต่ผืนแคบกว่า

ความเชื่อของไทยโชนั

ไทยโชนัมีความเชื่อเรื่อง “ผี” และ “ขวัญ” เป็นอย่างมาก ผีในที่นี้มีความหมายอย่างเทวดา ที่เรียกว่า “ผีฟ้า” หรือ “ผีแถน” (แถน-ฟ้า) ที่อาจให้คุณหรือให้โทษ หรือคลบนันคาลสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้และเชื่อว่าผีหรือแถนเป็นผู้คลบนันคาลให้มนุษย์มาเกิด ที่เรียกว่า “ผีบนให้มาเกิด” โดยการช่วยเหลือของ “ปู่ข้างหล่อ พ่อข้างคี่” ช่วยตบแต่งและ “แม่เบา แม่นาง” ช่วยหล่อหลอม เมื่อบนเสร็จแล้วก็มอบให้ “แถนซาคี” เป็นผู้กำหนดเคราะห์ตาชีวิต ส่งให้มาเกิด

ผีที่ไทยโชนันับถืออย่างเป็นชีวิตจิตใจ ดังเช่น ศาสนาประจำตัวของตน ได้แก่ “ผีเรือน” หรือ “ผีเชื่อน” คือผู้ที่อยู่บนเรือน ผีบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ได้ อัญเชิญมาไว้บนเรือนจัดให้อยู่ ณ มุมห้องหนึ่งเรียกว่า “กะล่อห้อง” แปลว่า มุมห้องผู้ไทยโชนั จะทำสิ่งใดๆ ก็มักกิดถึงผีเรือนของตนก่อนเสมอ แม้แต่คนมาเยี่ยมในเวลาวิกาล ก็ต้องไปบอกกล่าว ผีเรือนก่อน เรียกว่า “หนองกั” และจะทำการสิ่งไรก็เกรงจะ “ผิดผี” ไร่ไป การผิดผี ก็คือการทำผิดประเพณีนั่นเอง เกรงว่า ผีจะโกรธแล้วทำความเดือดร้อนให้ เมื่อผิดผีก็ต้องทำพิธีเช่น

ขอขมาผีเสียตามระเบียบ โดยการนำเครื่องเซ่นเข้าไปกล่าวคำขอขมา เรียกว่า “เสียผี” คือเสียเครื่องเซ่นให้แก่ผี

ไทยโง่งต้องทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนทุก ๑๐ วัน เรียกว่า “ปากตง” หมายความว่านำเครื่องเซ่นไปวางตั้งไว้ (ปาก-ตง, ตง-ตั้ง ปากตง-วางตั้งไว้) ที่กะล่อหอง แล้วกล่าวเชิญให้ผีเรือนมากิน เครื่องเซ่นก็มีข้าวกับข้าว หมากพลู บุหรี่ วันเซ่นไหว้เซ่นนี้เรียกว่า “^๕มือเวนตง”

ถ้าทำพิธีเซ่นไหว้เป็นการใหญ่ประจำปี หรือเว้นปีครั้ง หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จแล้ว ในราวเดือน ๔ เดือน ๕ จะต้องมีการเซ่นหมูหรือฆ่าควาย แล้ววันดีพี่น้องเครือญาติมาร่วมงานมากมาย พิธีเซ่นนี้เรียกว่า “เสนเรือน” คือเซ่นผีเรือนนั่นเอง และจะมีหมอผีหรือหมอเสน มาทำพิธีเชิญผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นตั้งแต่เช้าถึงบ่ายโดยอ่านรายชื่อผู้ตายจากสมุดปั๊เป็นชั้น ๆ ที่เก็บไว้ เรียกว่า “^๕ปั๊ผีเฮือน” คือหนังสือจกรายชื่อผีเรือนของบรรพบุรุษที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว

ความเชื่อเรื่องขวัญ ไทยโง่งเชื่อว่า คนเราเมื่อเกิดมานั้นต้องมี “ขวัญ” ติดตัวมาแต่กำเนิดคล้ายกับวิญญาณ ขวัญของมนุษย์ประกอบอยู่ในร่างกายรวม ๓๒ ขวัญ มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น แต่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวและทำงานได้ “ขวัญ”

อาจตกหล่นหรือหายไปได้ง่าย ถ้าตกใจหรือเจ็บป่วย ขวัญก็จะหนีออกไปจากตัวถ้าขวัญออกไปจากตัวก็ต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับคืนมาที่เรียกว่า “สู่ขวัญ” เพื่อเรียกให้ขวัญกลับคืนมาอยู่ในร่างกายตามเดิม ซึ่งบางครั้งก็ต้องเชิญ มด คือหมอมผีมาทำพิธีเรียกขวัญ ถ้าเป็นหมอมผีผู้หญิงก็เรียกว่า แม่มด

เมื่อคนเราตายไปแล้ว ขวัญก็จะออกจากร่างกายไปรวมได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ “ขวัญก” หรือขวัญถิ่น ที่อยู่ตามร่างกายก็จะกลับไปอยู่เมืองฟ้าที่เรียกว่า “เมืองพาน” ไปรวมอยู่กับญาติพี่น้องที่ตายอยู่ก่อนแล้ว โดยจะมี “มด” (หมอมผี) ทำพิธีบอกทางให้ไปเรียกว่า “เบาะทาง” ถ้าไม่มี “มด” เป็นผู้บอกทาง ขวัญก็จะเดินทางไปไม่ถูก ขวัญหัวที่อยู่บนหัวหรือศีรษะจะถูกเชิญไปอยู่กับลูกหลานบนเรือนที่เรียกว่า “กะล่อทอง” ส่วนปลายขวัญ หรือเงาก็จะไปอยู่ที่ป่าแซว (ป่าช้า) หรืออาจจะกระจายอยู่ทั่วไป

ความเชื่อเรื่องผีและเรื่องขวัญของผู้ไทยโชนัง ก็มีเหตุผลเป็นลำดับที่นารับฟังดังกล่าวนั้น

ภาษาและหนังสือ

ผู้ไทยโชนังมีภาษาและหนังสือเป็นของตนเองโดยเฉพาะ และพยัญชนะคล้ายหนังสือลาว สำเนียงการพูดคล้ายคลึงกับ

สำเนียงทางภาคอีสาน และมีส่วนใกล้เคียงไปทางภาคเหนือ และ สำเนียงการออกเสียงมีเสียงสั้นกว่าภาษาไทยเล็กน้อย เช่น คำว่า ออกลูก ไทยโซ่งออกเสียงว่า “เอาละ” คำว่ายาก ไทยโซ่ง ออกเสียงว่า “ยะ” คำว่ารากไม้ ไทยโซ่งออกเสียงว่า “ชะไม้” คำว่า คอกควาย ไทยโซ่งออกเสียงว่า “เกาะควาย” เป็นต้น

ตัวหนังสือนั้นคล้ายกับตัวหนังสือภาษาลาว และระเบียบ ของภาษาหรือไวยากรณ์ก็แบบเดียวกับภาษาไทย การเขียนนิยม เขียนในสมุดพับเป็นชั้น ๆ เช่นเดียวกับสมุดข่อย ภาษาโซ่งหรือ ภาษาไทยคำ ก็คือภาษาอย่างเดียวกันนั่นเอง จัดอยู่ในตระกูล ภาษาไทย สาขาตะวันตกเฉียงใต้ หนังสือแบบเรียนภาษาไทยคำที่ ใช้เรียนในเวียตนามและที่ใช้เรียนในหมู่บ้านไทยคำ ที่รัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ศัพท์และความหมายก็เหมือนกับภาษาโซ่งที่ใช้ อยู่ ในประเทศไทย เช่น คำว่า บับสื่อแอบความใด ซึ่งแปลว่า หนังสือ หักอ่านภาษาไทย ดังนั้น เป็นต้น

ดนตรี

ดนตรี ดนตรีพื้นบ้านของไทยโซ่งก็คือ แคน ไทยโซ่ง ชอบฟังเสียงแคนเป็นชีวิตจิตใจ เป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวกับไทย โซ่งใช้ในการประกอบการเล่นพื้นบ้านที่นิยมกันมากคือ การเล่น

คอน เครื่องดนตรีแคน จะว่าเป็นของพี่น้องของชาวอีสานมาก่อน หรือไทยโซ่งมาก่อน ก็สันนิษฐานยาก แต่การเล่นคอน ประเพณีพื้นบ้านของผู้ไทยโซ่งนั้น เป็นการ เล่นสืบเนื่องต่อกันมานานแต่โบราณกาล ตั้งแต่ยุคต้นประวัติศาสตร์ องค์ประกอบที่สำคัญในการ “เล่นคอน” ก็คือ แคน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบการเล่น พร้อมกับการร้องรำและปรบมือจังหวะ

ไทยโซ่งชอบฟังเพลงแฉ่ว คือการขับร้องเพลงตามประเพณีพื้นบ้านของตน หรือที่เรียกว่า “แฉ่วลาว”

ผู้ไทยโซ่งมีลักษณะเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนอยู่มาก จะพูดหรือกล่าวสิ่งใด มักจะกล่าวเป็นคำคล้องจองสัมผัสกันเสมอ เช่น ต้นเจ้าได้เวียะหลายต้นสายได้เวียะน้อย แมย่าเอนให้ขาน แมย่าวานให้เข็ด เซานั่งให้โตอย่างนั่งหัว เป็นต้น

เพลงขับ หรือ ความขับ เป็นการขับร้องเพลงแบบหนึ่งของไทยโซ่งที่นิยมใช้กันมาก เป็นการร้องเพลงแบบดำเนินหรือร่ายยาว สัมผัสห่างบ้างถี่บ้างตามแต่สะดวก

เพลงขับ ใช้ในความหมายเพื่อบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงวัตถุประสงค์หรือความต้องการของตน เช่น การขับในการเล่นคอนเป็นการขับแนะนำตนเอง เกี่ยวพาราสีและขับโต้ตอบกันในเชิงโวหาร การขับสอนคู่บ่าวสาวในการแต่งงาน เป็นต้น

เพลงขับ เป็นลักษณะประเพณีเฉพาะอย่างของผู้ไทย
 โข่ง ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในเกือบทุกโอกาสทั้งในเชิงเกี่ยว
 พาราณี แนะนำสั่งสอน และบอกทางผู้ตาย ผู้ร้องเพลงขับเรียกว่า
 “หมอขับ” ถ้าเป็นหญิงเรียกว่า แม่ขับ” ตัวอย่างเพลงขับในการ
 เล่นคอน “สาวเลียบลางซาไปวัดโพแต่่งโตบ่เฮแล้ว ไปวัดถ้ำแก้ว
 สร้างแทบ่เฮติ สาวเลียบลางซา.. ไปไต่ก็จะเหน็บเบาะกา ไป
 นากิจเหน็บเบาะเข้า” เป็นต้น

การเล่นคอน (อันคอน) เป็นการ เล่นตามแบบประเพณี
 อย่างหนึ่งของหนุ่มสาวผู้ไทยโข่ง นิยมเล่นกันในเทศกาลว่างจาก
 งานเกี่ยวข้าวแล้ว ในราวเดือน ๔ เดือน ๕ ความมุ่งหมายในการ
 เล่นคอน นอกจากจะเป็นความบันเทิงแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาส
 ให้ชายหนุ่มหญิงสาวไทยโข่ง ต่างหมู่บ้านได้รู้จักกันและเรียนรู้
 อุนิสัยใจคอกันก่อนแต่งงาน หนุ่มสาวผู้ไทยโข่งจึงแต่งงานกับ
 พวกตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะพวกที่เคยเล่นคอนด้วยกัน
 และไม่หย่าร้างกันง่าย ๆ

วิธีเล่นคอน เริ่มต้นจากชายหนุ่มจากหมู่บ้านหนึ่งประมาณ
 ๘-๑๐ คน ประกอบด้วยหมอแคน หมอขับและหมอลำ (นักร้อง)
 เดินทางไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง ณ ที่เรียกว่า “ลานขวง” ชักชวนสาว
 หมู่บ้านนั้นเล่นคอน โดยเฉพาะจะมีสาวใหญ่เป็นหัวหน้า หรือพี่

เสียงสาว ๆ ลานขวงนั้นอยู่ เมื่อตกลงแล้วก็เล่นคอนคือโยนลูก
ช่วง (คือคมะกอน) หัมแกกันในตอนบ่ายแดดร้อนลมตก ระหว่าง
ชายหนุ่มหญิงสาว ตอนค่ำก็ตั้งวงเป่าแคน ร้องรำทำเพลงและ
พ่อนแคนกับฝ่ายหญิง เกี้ยวพาราสีกัน พร้อมกับปรบมือเป็นจังหวะ
คลุกเคล้ากับเสียงแคน เพลงที่ร้องเกี้ยวกันและแกกัน เช่น

“อยากเล่นให้เต็มเข้ามา จะได้เห็นหน้าเห็นตาชื่นใจ ไม่
ได้เห็นหน้าเห็นหลังคาชื่นใจ”

หรืออย่างคำกลอนว่า

“แฉ แฉ แฉ ฉันแลก็ไม่สมหวัง คู่รักฉันมาหรือยัง ๆ ช่วย
บอกฉันบ้างฉันตั้งตาแล”

หรือบางครั้งก็เป็นกลอนฉันสติไม่มีทำนอง เช่น

“หลับหูหลับตาก้าวไปเงิน อ้าสัพอ้าปะวาไปเงิน จักขึ้น
จักผ่ำกว่าไปเงิน”

เป่าแคน พ่อนแคนกันไปประมาณ ๓ ทุ่ม ก็เลิกจะมีหมอบ
ขับฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มาร้องเพลงขับกล่าวกั๊กกันในเชิงโหวหาร
ว่าฝ่ายไหนจะดีกว่ากันไป ๆ มา ๆ ก็ไม่พ้นเรื่องเกี้ยวพาราสีกัน จน
ถึงประมาณ ๕ ทุ่ม จะถึงตอนสำคัญของการเล่นคอน คือ “การวาน
สาว” เป็นการเลือกสาว ๆ ที่เล่นคอนด้วยกันเป็นคู่คู่ ในรอบตึก
ระหว่างสองต่อสอง ณ มุมใดมุมหนึ่งบริเวณลานขวง สถานที่เล่น

ก่อนนั้น สาวๆ ก็มานั่งรวมกันเป็นแถวๆ ให้ชายหนุ่มเลือกเป็นคู่ๆ เมื่อพอใจในหญิงสาวผู้ใด ปกติก็หมายตาไว้แต่กลางวันแล้ว ก็เลือกสาวนั้นไปเป็นคู่ๆ ทั้งๆ ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ก็พากันไปนั่งคุยกันเป็นคู่ๆ ซึ่งแต่ละคู่ก็ไม่นั่งห่างกันนัก พอมองเห็น คู่ไหนถ้าคุยกันตลกก็คุยกันถึงสว่างเลย การคุยกันเช่นนี้เรียกว่า “ไอ้สาว”

ประเพณีเอ็ดแฮว

เป็นประเพณีทำงานศพ จะตั้งศพไว้ในบ้าน ๒-๓ วันแล้วนำไปเผา ไม่นิยมการฝังและไม่มีพิธีทางพุทธศาสนาเลย (อดีต) แต่มีการไว้ทุกข์และเรียกขวัญ เช่น หมู่บ้านทุ่งหมู่บ้าน จะต้องหยุดทำงานใดๆ ทั้งสิ้นเรียกว่า “กำบ้านกำเมือง” จนกว่าจะนำศพไปเผาแล้ว มีการโกนผมและสวมผ้าดิบสีขาว โปกศีระชะด้วยผ้าดิบ เรียกว่า “ใส่เสื้อตักปกหัวขาว” ก่อนจะนำศพออกจากบ้านจะมีพิธีเรียกขวัญคนในบ้านโดยหอมผี และจะบอกกล่าวถึงทางให้ผีกลับไปบ้านเมืองเดิม และไปเมืองฟ้า มิฉะนั้นผู้ตายจะกลับไม่ถูก บ้านเมืองเดิมคือเมือง “แกง” ซึ่งอยู่ตอนเหนือของลาวติดต่อกับดินแดนจีน เมื่อเผาแล้วจะทำแซวให้แซวคือ แบบจำลองสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ทำด้วยกระดาษและไม้ไผ่ ผ้า เช่น บ้าน เครื่องใช้ต่างๆ นำไปแขวนไว้ที่เสาหลวงปักไว้ข้างๆ หลุมฝังกระดูกในป่าช้า สำหรับศพหญิงสูงอายุจะทำเสาหลวงมีปลายเสา

เป็นดอกไม้คล้ายปลีกล้วย (ทำด้วยเศษผ้าสีต่างๆ) ศพชายสูงอายุ จะทำเสาหลวงมียอดคเป็นตัวหงส์สำหรับเป็นพาหนะไปสู่สวรรค์ และสร้างเรือนแก้ว (ทำด้วยเศษผ้าสีและไม้ไผ่)

ตั้งไว้หน้าบ้านที่สร้างด้วยไม้ไผ่เพื่ออุทิศให้ด้วย กระจก จะบรรจุไหหรือหม้อฝังดินไว้ใต้บ้านเล็ก ๆ ที่สร้างอุทิศให้

จากนั้นถัดมาเจ้าของบ้านจะเชิญหม้อผีผู้หญิงหรือแม่มา มาทำพิธี "เผวเรือน" คือการกวาดล้างเรือนให้เป็นเรือนที่สะอาด ปราศจากความทุกข์โศก เสร็จแล้วจึงเชิญวิญญาณผู้ตายนั้นมาเป็น ผีเรือนประจำบ้านนั้นต่อไป เป็นเสร็จพิธี

ประเพณีเสนเรือน

เป็นการเซ่นไหว้ผีเรือน หรือบรรพบุรุษของตนเอง เป็น ประจำปีหรือเว้นบางปี จัดเป็นงานใหญ่และเป็นงานรวมญาติ มากมาย

อาหารที่ใช้เซ่น ได้แก่ หมู กวาย ไก่ เหล้า ขนมและ ผลไม้ทุกชนิดบรรจุในพานใบใหญ่สานด้วยไม้ไผ่ เรียกว่า "พานเพื่อน"

พิธีไหว้จะต้องมีหม้อเสนเป็นผู้ทำพิธี และเป็นผู้นำอาหาร ที่มาเซ่นนั้น บ่อนให้ผีเรือนโดยใช้ไม้ค้ำอาหารปล่อยลงไปใน ช่องข้างฝาผนังบ้านให้หล่นลงไปใต้ถุนเรือน ครั้งละ ๑ ช่อ (ช่อ

บรรพบุรุษ) หลังจากที่บรรดาลูกหลานของผีเรือนได้ทำพิธีบอก
และไหว้แล้ว การไหว้คือการยกปานเผื่อนขึ้นให้สูงเหนือหัว ไม่มี
การจุกจุกเพี้ยนใดๆ รายชื่อบรรพบุรุษจะจกไว้ในสมุดประจำบ้าน
บางบ้านมีจำนวนถึง ๒๐๐ คน

ประเพณีการกินคอง หรือพิธีแต่งงาน

เป็นพิธีแต่งงานและเลี้ยงฉลองเพื่อความเป็นเกียรติและเป็น
ญาติพี่น้องกัน พิธีจะเน้นหนักไปในทางเช่นไหว้ผีเรือน บอกกล่าว
ผีเรือนให้ทราบว่าผู้ใดมาเป็นชาย เป็นสะใภ้ ชายไทยซึ่งนับถือ
ผีเรือนเป็นชีวิตจิตใจจุกจุกศาสนาประจำตัว ขั้นตอนการแต่งงาน
แบ่งได้เป็น ๓ ตอน

๑. ขึ้นไปหมั้นไว้ก่อนเรียกว่า “ส่อง” หรือ “ไปส่อง”
ก็นำผู้ใหญ่ไปพุดจองไว้ก่อน

๒. เมื่อไปส่องไว้แล้ว ฝ่ายชายจะต้องไปอาสาทำงานที่
บ้านฝ่ายหญิง ระยะเวลาหนึ่ง ๒-๓ ปี เรียกว่า “สา” หรือ “อาสา”

๓. พิธีแต่งงานจริงๆ เรียกว่า “งานกินคอง” หรือ
“กินหลอง” นี้ เรียกว่า “ส่ง” หรือ “นัดมือส่ง” คือเป็นวันส่งตัว
เจ้าสาวให้แก่เจ้าบ่าวแล้วก็เลี้ยงฉลอง เช่นไหว้ผีเรือนกันตาม
ประเพณี

ชุดเจ้าบ่าว ประกอบด้วย เสื้อสี กางเกงขายาวสีคำหรือส้วงก้อมยาว เสื้อเชิ้ตชั้นในสีขาว สะพายย่ามใส่ของใช้ประจำตัว และมีคโด้มีฝัก และใส่อบสถานแบบโห่ง

ชุดเจ้าสาว ประกอบด้วย เสื้อสีหญิง นุ่งผ้าชั้นสีคำลายขาว สะพายกะหลับและกระบอกน้ำ ถือมันังไม้

ขั้นตอนการแต่งงาน

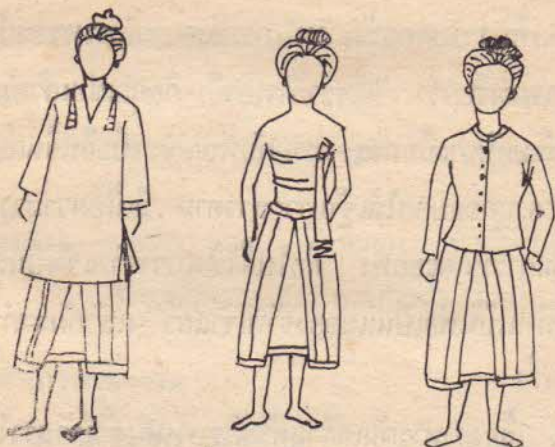
๑. ผู้ใหญ่พร้อมญาติและเจ้าบ่าวนำขบวนไปบ้านเจ้าสาว
สิ่งที่นำไปในขบวนมี

- เครื่องสินสอดมากมายเพื่อไหว้สู่ขอพ่อแม่ฝ่ายหญิง
- ขนมจันอับและเหล้า ๑ เท (๑๘-๓๖ ขวด)
- ปานขวัญใส่เครื่องเช่นผีเรือนเจ้าสาว
- ของใช้ประจำตัวเจ้าบ่าว เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง มีด ขวาน จอบ ฯลฯ

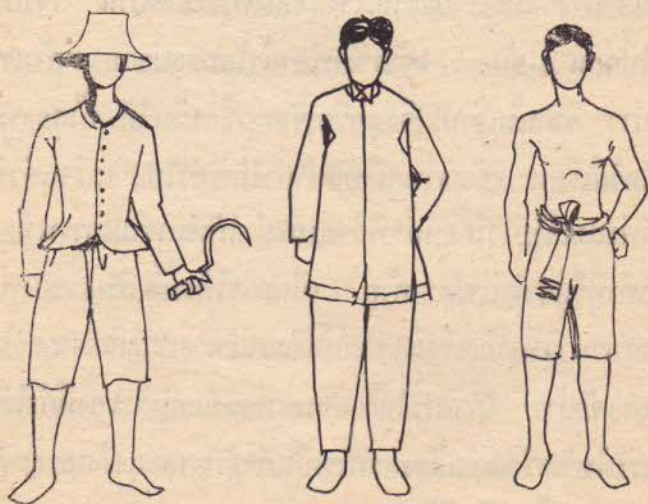
๒. ขบวนขึ้นบ้านเจ้าสาวเจ้าบ่าวจะต้องตรงไปไหว้ผีเรือนก่อน จากนั้นจึงเจรจาสู่ขอต่อพ่อแม่โดยผู้ใหญ่อฝ่ายชาย แล้วมอบสินสอดให้ แล้วเรียกเจ้าสาวออกมามอบให้เจ้าบ่าว และทำพิธีอบรมสังสอนโดยหมอขวัญขับเป็นทำนองด้วยภาษาโห่ง เสร็จแล้วให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวทำความเคารพ (ไหว้) พ่อแม่และญาติของ

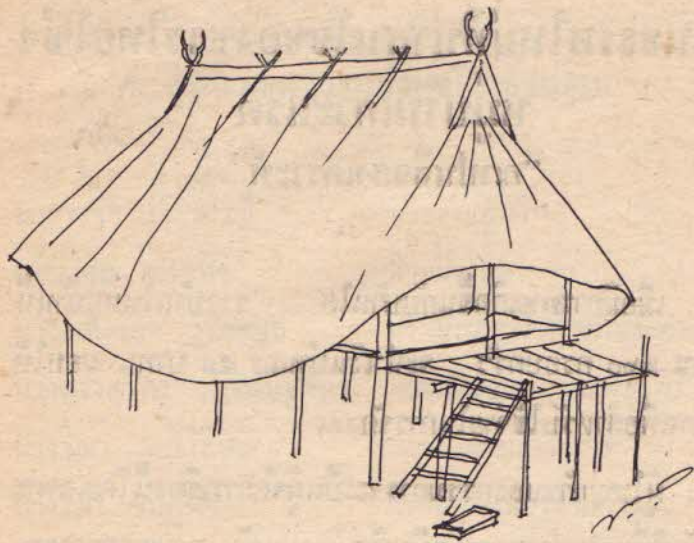
แต่ละฝ่าย เป็นรายบุคคลทีละคน การทำความเคารพของฝ่ายชาย จะมีแบบเฉพาะเรียกว่า “ลงเข่าท้าวเอว” คือคุกเข่าแล้วก้มศีรษะจรดพื้นพร้อมก้มบววมือทั้งสองทาบกับพื้น เมื่อนั้นชนแล้วจะมีองลามหรือล่อมคอยบอกให้เจ้าบ่าวกล่าวถาม มีเนื้อความว่า “ข้าขอทำความเคารพและขอพร ต่อไปนี้ให้เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นลูกของท่าน และท่านเป็นพ่อเป็นแม่ของข้าพเจ้าแล้ว” แล้วก้มลงทำความเคารพอีกครั้ง

๓. เลี้ยงอาหารกันเสร็จแล้วจัดขบวนส่งตัวเจ้าสาวไปบ้านเจ้าบ่าว นำด้วยญาติผู้ใหญ่และผู้ชนข้าวของเครื่องใช้ทุกชนิดไปบ้านเจ้าบ่าว เมื่อเจ้าบ่าวและเจ้าสาวถึงหัวบันไดบ้าน เจ้าบ่าวจะขึ้นไปก่อน ๑ ชั้น เจ้าสาวจะเอนำในกระบอกมาเทล้างเท้าให้เจ้าบ่าว จากนั้นเจ้าบ่าวจึงอุ้มมือเจ้าสาวขึ้นบ้านได้ ทั้งสองจะตรงไปหัวผีเรือน เจ้าสาวจะนั่งบนม้านั่งไม้ที่นำไป เสร็จแล้วจึงมาไหว้พ่อแม่เจ้าบ่าวโดยหมอบพิริจะแนะนำให้ทำความเคารพทีละคน แล้วทำพิธีสู่ขวัญบ่าวสาวทั้งคู่ เป็นการให้ระลึกถึงคุณของพ่อแม่และแนะนำวิธครองเรือน จากนั้นจึงแนะนำสะใภ้และฝากสะใภ้กับพ่อแม่เจ้าบ่าว โดยการไหว้ และพ่อแม่มอบสิ่งของมีค่าให้เป็นการรับไหว้เสร็จแล้วเลี้ยงอาหารเป็นการรับรองแขกและญาติของทั้งสองฝ่ายเป็นเสร็จพิธี

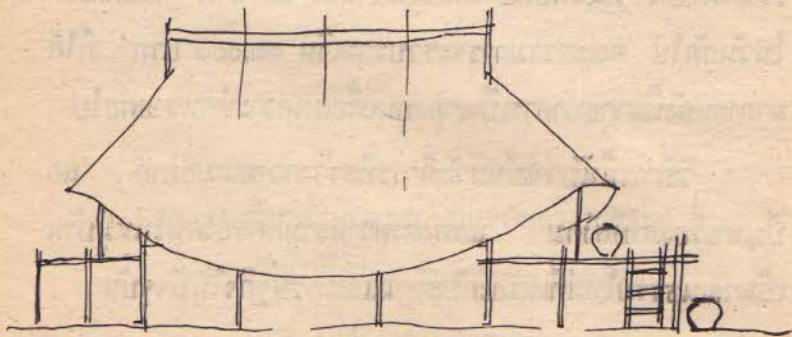

การแต่งกายของชาวไทยใช้

เรือนไทยใช้แบบดั้งเดิม

วัฒนธรรมใหม่ที่นำเสนอใจของชาวไทยไซ่ง หมู่บ้านเกาะแรต “ฉาปนกิจสงเคราะห์”

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นกับบ้านใด ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้
จำนวน ๒๖๐ ครอบครัว จะนำเงินบ้านละ ๕๐ บาท มอบให้
เจ้าภาพเพื่อสำหรับใช้จ่ายในการจัดงาน

ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการจะเป็นผู้จัดการเรื่องนี้โดยเฉพาะ
โดยทันทีที่ทราบข่าวการตายเป็นที่แน่นอนแล้ว คณะกรรมการจะ
เบิกเงินกองทุนจำนวน ๑๓,๐๐๐ บาท (๒๖๐×๕๐) มามอบให้
เจ้าภาพก่อน เมื่อเพื่อนบ้านนำเงินบ้านละ ๕๐ บาท มามอบให้
ในวันถัดไป คณะกรรมการจะรวบรวมเงิน ๑๓,๐๐๐ บาท ที่ได้
มาภายหลังนี้ฝากธนาคารเป็นกองทุนเพื่อสงเคราะห์ศพรายต่อไป

วิธีการนี้ นับว่าเป็นสวัสดิการที่สร้างความเสมอภาค ลด
ปัญหาเรื่องภาษีสังคม แสดงถึงความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน
เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะกับสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ผู้ดำเนินงาน

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

นายวรชัย เขาวปาด	ประธานศูนย์
นายอนุกล ชมภูนิช	หัวหน้าศูนย์ฯ
นางอ่อนแสง วิริยะบุล	หัวหน้าฝ่ายจริยศึกษาและศาสนา
นางสาวสุรีพร พิพัฒน์รัฐติกร	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมเผยแพร่
นางวีณา วงศ์วิสิทธิ์	หัวหน้าฝ่ายเลขานุการ
นางธิดา ชมภูนิช	หัวหน้าฝ่ายหอวัฒนธรรม
นายชำเลื่อง แผนสมบูรณ์	หัวหน้าฝ่ายค้นคว้าวิจัยฯ

สถานที่ตั้ง สำนักงานศูนย์และหอวัฒนธรรม

อาคารเรียน เอ ๒ วิทยาลัยครูนครปฐม

อ. เมือง จ. นครปฐม

โทร (๐๓๔) ๒๔๑๐๑๕

ขอขอบพระคุณผู้ให้ความอนุเคราะห์จัดพิมพ์เอกสารเล่มนี้

๑. นายวิลาศ สัตยายุทธ์ นายอำเภอบางเลน
๒. นายไพศาล เพชรรุณ ผู้ใหญ่บ้านเกาะแรต
๓. นายเบนหนึ่ง พจน์วัจิตร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

รวบรวมเรียบเรียง

นุกูล ชมภูนิช

จำนวนพิมพ์

๒๐๐๐ เล่ม

ปีที่พิมพ์

ธันวาคม ๒๕๓๐

พิมพ์ที่

กรุงสยามการพิมพ์

กรุงสยามการพิมพ์

๕-๑๐ ราชบพิธ กรุงเทพฯ โทร. ๒๒๒๕๑๗๖-๕
นายจุมพล เศรษฐพงศ์พันธุ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐

บ้านไทยโชนง ปัจจุบัน